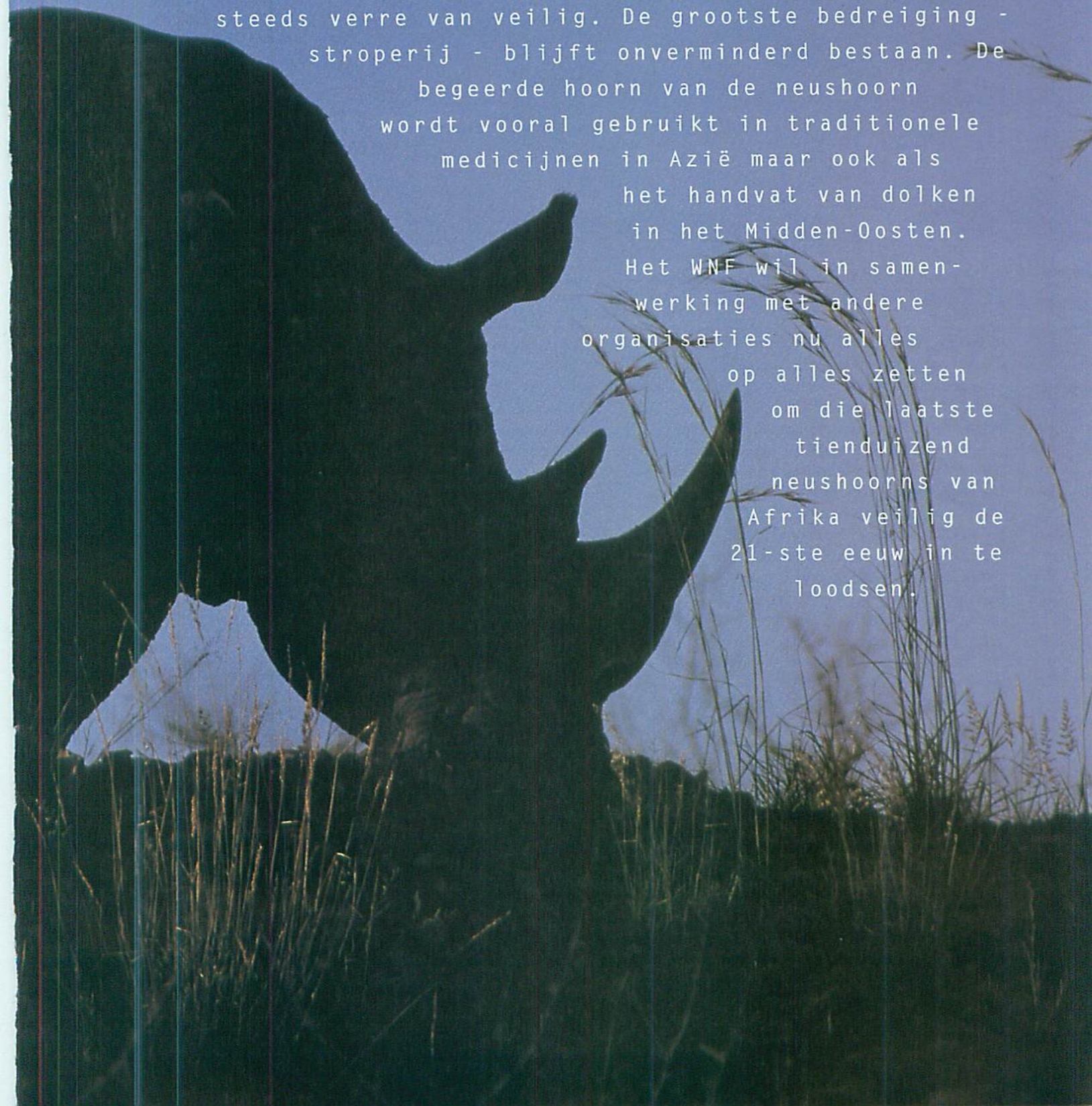

Een wankelende
Zwaargewic

ht

Het Wereld Natuur Fonds luidde in 1992 de alarmklok voor de zwarte neushoorn in Afrika. Dankzij het geld dat de donateurs van het WNF bijeenbrachten is de dramatische achteruitgang van dit imposante dier gestopt. Momenteel zijn er in totaal circa tienduizend neushoorns in Afrika. Maar die zijn nog steeds verre van veilig. De grootste bedreiging - stroperij - blijft onverminderd bestaan. De begeerde hoorn van de neushoorn wordt vooral gebruikt in traditionele medicijnen in Azië maar ook als het handvat van dolken in het Midden-Oosten. Het WNF wil in samenwerking met andere organisaties nu alles op alles zetten om die laatste tienduizend neushoorns van Afrika veilig de 21-ste eeuw in te loodsen.

De Afrikaanse neushoorn

Een kalme grazer op de rand van de afgrond

Uiterlijk ziet de bijziende neushoorn er groot en agressief uit. Maar daarachter gaat een vreedzame planteneter schuil.

In veel mensenhoofden zit een rare erfenis uit de jaren '50 en '60. In gymzalen, patronaatsgebouwen en bioscoopjes werden vóór de cowboyavonturen van Roy Rogers voorfilms vertoond over de wilde dieren van Afrika. Stoere reizigers naar 'Donker Afrika' hanteerden met evenveel gemak de filmcamera als het jachtgeweer. Blijkens de schokkerige opnamen waren de grootste loeders van alle Afrikaanse wilde beesten de neushoorns. Ze werden afgeschilderd als vleesgeworden tanks, van puntje staart tot topje neus geladen met nietsontziende agressie. Ze ramden bomen, andere dieren en vooral de vrachtwagens van de koene reizigers. Gelukkig waren die heldhaftig genoeg om de monsters van de savanne met een welgemikt schot, maar met gevaar voor eigen leven, neer te leggen. Zo werd de Afrikaanse wildernis ontdaan van een 'ware plaag'. Een grootwildjager verzuchtte: "Uit elk struikgewas steekt de lelijke kop van zo'n schepsel." Intussen is er veel veranderd. De Afrikaanse neushoorns zijn zeker niet in getal, maar wel in ere hersteld. Iedereen weet nu dat het geen monsters zijn, maar juist heel bijzondere dieren, die na een evolutie van zestig miljoen jaar nog steeds de geur van een verre oertijd met zich meedragen. Maar het grootste kwaad is al geschied. Meedogenloze, zogenaamde heldenjacht heeft de dieren naar de rand de afgrond gesleept. Stroperij zou het laatste zetje naar het definitieve einde kunnen geven. Er is niets heldhaftigs aan om een neushoorn met een geweer te doden. Het dier beschikt over een uitstekend gehoor en een neus die minstens zo goed is als die van een hond, maar het is behoorlijk bijziend. Pas op vijftientwintig meter afstand begint hij het verschil te vermoeden tussen een boomstronk en een

Hij ziet het verschil niet tussen een boomstronk en een jager

jager. Die handicap maakt hem achterdochtig en soms agressief. Er zijn neushoorns gezien die termietenheuvels ramden in de waan dat het een olifant was, één van de mededieren

waarmee hij het niet altijd even goed kan vinden. Olifanten, de enige landdieren die groter zijn, kunnen heel vervelend tegen neushoorns doen en doden ze soms met hun slag tanden. Maar over het algemeen zijn de hoorndragers goedmoedige reuzen. De grootste soort, de witte, kan tot 3000 kilo zwaar worden. Hij is een graseter en wordt ook wel breedlipneushoorn genoemd.

Er zijn twee ondersoorten die of de savannen van zuidelijk Afrika of die van noordelijk Afrika begrazen. Tussen deze gebieden in leeft de kleinere zwarte neushoorn, de puntlip, die veel meer een fijngevoelige blaadjeseter is. De spitse bovenlip

opereert als een gevoelige vinger bij het kaalplukken van takjes. Dat wil niet zeggen dat hij altijd even fijnzinnig te werk gaat. Soms duwt hij bomen omver om bij hun bladeren te kunnen komen. Hij gebruikt daarbij

opereert als een gevoelige vinger bij het kaalplukken van takjes. Dat wil niet zeggen dat hij altijd even fijnzinnig te werk gaat. Soms duwt hij bomen omver om bij hun bladeren te kunnen komen. Hij gebruikt daarbij

Illegale handel kent geen grenzen

de twee hoorns op zijn neus. Bij sommige exemplaren zijn dat er zelfs drie. Ook komt het voor dat ze nog een extra hoortje op de schouders hebben. Meestal wordt de voorste grote hoorn niet langer dan een halve meter. Maar van Gertie, een dier dat vroeger in Amboseli leefde, is bekend dat ze een hoorn van 1.38 meter had. Nog geen record want de langste ooit gemeten zat op de neus van een witte en die mat 1.58 meter. De witte gebruikt zijn hoorn bij het grazen. Als een scheepsboeg duwt hij er struikgewas mee opzij om bij het gras te kunnen. Voor de neushoornheren zijn ze ook nog een statussymbool, dat meteen duidelijk maakt wie het meest recht op een dame heeft. Komt het toch tot een gevecht dan gebeurt het maar zelden dat ze elkaar ermee toetakelen. De winnaar wordt de minnaar, die eerst nog de gunst van de koe moet zien te winnen. Zij geeft zich niet meteen gewonnen als hij zijn smachtend hoofd op haar achtereind legt. Eerst wil ze nog een spelletje. Of is het een test? Ze beukt met haar hoorn tegen de bepantserde flank van haar vrijer, maar die maalt daar niet om. Als hij tenslotte maar zijn zin krijgt. Terwijl zij rustig voortgraast, bestijgt hij haar en begint aan een wat klunzige paring. Lopend op zijn achterpoten moet hij haar maar bij zien te benen en een paar keer per minuut komt hij aan een paar heupbewegingen toe. Zo voortsukkelend kan zo iets makkelijk een uur duren. Dat heeft de neushoorn de faam bezorgd van een superpotente baas. En daarom worden niet alleen aan zijn hoorn, maar ook aan zijn huid en spaarzame haren allerlei magische krachten toegeschreven.

Na een draagtijd van vijftien tot zestien maanden brengt de koe haar jong ter wereld, dat al gauw zo'n vijftientig kilo weegt en al een uur na de geboorte op eigen poten kan staan. Twee jaar lang

wordt het gevoed met melk. Na zeven jaar pas is het geslachtsrijp. De voortplanting bij de zwaar vervolgd neushoorn schiet dus niet op. Als alles meezit, en hij in zijn kalme grazersleven met rust gelaten wordt, kan hij vijftig jaar oud worden.

Frans Buissink

Op deze pagina's ziet u zwarte en witte neushoorns. Ze hebben hun naam te danken aan een misverstand. De grootste neushoorn, de witte (rechts-midden en onder), heeft om goed te grazen een brede bek.

De Zuid-Afrikanen noemden hem daarom de 'wijd' neushoorn. De Engelsen verstonden 'white', ofwel 'wit'.

De neushoorn met de puntige lippen (boven en links-midden) noemden ze daarom voor het gemak maar 'zwart'. Beide zijn uiteraard grijs.

WWF-TRAFFIC, 'detectivebureau' van het Wereld Natuur Fonds, voert een verbeterde strijd tegen de handel in neushoornhoorn. Daar komt nogal wat bij kijken.

Er ligt een karkas van een neushoorn in het gras. Stropers hebben hun slag geslagen, want de hoorn is aan de basis afgezaagd. Voor een paar tientjes zal deze verkocht worden aan een tussenhandelaar. Zijn directe baas heeft internationale contacten en kent de minst gevaarlijke smokkelroutes. Uiteindelijk zijn er grofweg twee bestemmingen: het Midden-Oosten en Oost-Azië. De hoorn is daar vele duizenden dollars waard. Ondanks die prijs is er een grote vraag naar neushoornproducten. In Jemen, Oman en de Verenigde Arabische Emiraten is een traditionele dolk met een heft van neushoornhoorn een statussymbool, terwijl men in China en omliggende landen het gebruik van hoornpoeder in traditionele medicijnen als heilzaam beschouwt. Dat de neushoorn door deze praktijken op het randje van uitsterven staat, lijkt stropers, handelaren, verwerkers en gebruikers niet te storen. Het Wereld Natuur Fonds legt zich niet neer bij deze 'onverschilligheid'. Haar 'detectivebureau' TRAFFIC spoort handelslijnen op en informeert de autoriteiten. Maar belangrijker nog is de cultuuromslag die TRAFFIC bij gebruikers van neushoornproducten wil bereiken. Erg gemakkelijk is dit niet, want de tradities zijn diepgeworteld.

Hoorn als statussymbool

De handelsroutes van hoornen van neushoorns naar Jemen zijn al duizenden jaren oud. Even oud is het gebruik van hoorn als heft van jambiya's, traditionele dolken met een gekromd lemme. Vroeger was het recht een jambiya te dragen voorbehouden aan mannen met hoge status, maar tegenwoordig mag iedereen zo'n

dolk dragen. Geld is er nu ook meer dan vroeger. Door de olieprijsstijgingen in de jaren '70 en de groeiende werkgelegenheid was de aanschaf van een jambiya voor vele mannen mogelijk geworden. Gelukkig worden lang niet alle heften van jambiya's van hoorn van de neushoorn gemaakt. Ongeveer tachtig procent van alle in de Jemenitische hoofdstad Sanaa gemaakte heften (jaarlijks ruim 100.000 stuks) wordt gemaakt van de hoorn van de Indische waterbuffel, een algemeen in India gehouden rund. Sinds het in Jemen afgekondigde verbod op import van neushoornhoorn in 1982 is het moeilijk na te gaan hoeveel kilo hoorn er jaarlijks het land in komt. TRAFFIC neemt aan dat het in ieder geval veel minder is dan de 1.600 kilo uit 1982. Dat er nog steeds jambiya's van neushoornhoorn gemaakt worden, werd eind 1996 nog door TRAFFIC-medewerkers aangevoeld. Diverse ambachtslieden in Sanaa bleken tijdens het speurwerk dit hoorn te verwerken. Een nieuw vervaardigde neushoornjambiya kost ongeveer zeshonderd gulden. Oude jambiya's die door het gebruik een glimmend heft hebben gekregen, kosten al snel het vijfvoudige. TRAFFIC verwacht niet dat de vraag

▷

Te koop: geschaafde hoorn van een neushoorn in een traditionele apotheek in Azië. Onder: een tafel vol in beslag genomen hoorns in een pakhuis in Kenia.

